

Företagsekonomi för löntagare

I Ekonomisk Debatt nr 7/1975 analyserade jag ett av LO använt utbildningsmaterial med utgångspunkt från att författaren Sven Lindqvist i detta visionerat om en särskild företagsekonomi för löntagare. Min slutsats var att utbildningsmaterialet i stället för att innehålla ny kunskap för företagsekonomi kraftigt vinklar företagsekonomiska begrepp och modeller utifrån vissa samhällspolitiska strävanden och ståndpunkter. Samma slutsats har senare andra bedömare redovisat: man talar om att utbildningen uttrycker en ökad aktivitet i den gamla klasskampen (se t ex ledaren i Veckans Affärer den 19 februari 1976 och Kaj Kjellqvists artikel i Ekonomen nr 4/1976).

Författarna till utbildningsmaterialet, "Lärlärolaget för utbildning av styrelseledamöter", har i Ekonomisk Debatt nr 2/1976 replikerat på min artikel. Repliken innehåller dels förtydliganden/medgivanden rörande vissa detaljfrågor, dels och framför allt simpel vulgärdebatt när det gäller att beskriva resonemang och föra fram argument.

Jag skall här bara återkomma till frågan om det är befogat att tala om en "ny" företagsekonomi för löntagare. Beträffande övriga frågor har jag tillräckligt påvisat bristerna i LO-materialet i min föregående artikel.

Företagsekonomi som ämne och vetenskaplig disciplin behandlar hushållning med resurser i företag. Det gäller frågor om resursförbrukning under olika förutsättningar och med avseende på företagets mål. Det är alltså tre huvudtyper av variabler som behandlas. Företag beskrivs ofta som samverkan mellan ett flertal intressenter som i företagets verksamhet upplever medel att nå egna mål. Beslut och beteenden i företag uttrycker synteser av intressenternas mål och strävanden.

Som exempel på intressenter kan kapitalägare och löntagare anges. Företagsekonomi är neutral till företagets mål och intressenter genom att *inte* vara bunden till en viss målbeskrivning. Den är således inte normativ. Företagsekonomi studerar beslut och beteenden vid olika intressent- och målstrukturer. Den är så-

ledes betingat normativ.

Det är närmast löjeväckande när lärarlaget hävdar att företagsekonomin inte skulle ha beaktat löntagarnas behov, mål och beteenden. I flertalet företag är ju just dessa av fundamental betydelse för att vi skall få ett konkurrenskraftigt näringsliv och en av alla accepterad levnadsstandard.

Löntagarnas situation behandlas i företagsekonomin som en självständig intressent med egna behov. Löntagarna ses där också kunna självständigt eller genom sina organisationer hävda restriktioner på företagets handlingsmöjligheter t ex vad gäller arbetsmiljö och arbetstider. Däremot är det en felsyn att tro att företagsekonomin ska behandla restriktioner av detta slag som huvudsakliga problemområden. Dessa kommer säkerligen att allt framgent avse företagets produkt/marknadsorientering och hur man ska investera och organisera i en värld i dynamisk förändring. I dessa frågor kan normalt konflikter ej förutses mellan ett löntagar- och ett kapitalintresse. Här om vittnar också beslutsfattandet i företag med starkt löntagarinflytande (se t ex beskrivningen av situationen i Åkermans Verkstads AB i *Veckans Affärer* den 15 april 1976). I dessa företag har ledning och anställda ej olika uppfattning rörande företagets skötsel.

En ökad medverkan från de anställdas sida i företagets ledning och skötsel kan således enbart förväntas inverka marginellt på företagets huvudsakliga beslut: de huvudsakliga prestationerna och uppoffringarna (kostnaderna) förbli desamma. Det kan leda till att konsekvenserna av vissa ändrade förutsättningar t ex avseende arbetsplatsens utformning undersöks i olika beslut eller till att i valet mel-

lan olika handlingsalternativ individorienterade mål (t ex arbetstillfredsställelse) får ökad vikt — men detta är normativa avgöranden i det enskilda företaget. Att argumentera för ökad värdering av en viss intressents situation är enbart en partsinlaga och utgör inte grund för en ny företagsekonomi. Företagsekonomin står över de enskilda intressenterna och deras subjektiva strävanden.

Avslutningsvis vill jag kort kommentera den definition av ekonomi som lärarlaget anför. Man säger att ekonomi bör ses som läran om produktionen i vid mening och anser att min definition av företagsekonomi är snävare än detta. Det är ju helt riktigt. Lärarlagets definition är närmast en definition av nationalekonomi. Jag skiljer mellan nationalekonomi och företagsekonomi vilket lärarlaget ej synes göra. De rent praktiska konsekvenser av detta som lärarlaget anför, nämligen företagets beroende av samhällssituationen, beaktar företagsekonomin närmast i variabelgruppen förutsättningar.

Ekon dr *Lars A. Samuelson*
Pragmatic AB och Stockholms universitet

Referenser

- Lärarlaget för utbildning av styrelseledamöter, [1976], "Det behövs en ny företagsekonomi för löntagare!" *Ekonomisk Debatt nr 2*
- Kaj Kjellqvist, [1976], "LO satsar på konfrontation" *Ekonomien nr 4*
- Lars A Samuelson, [1975], "LO's nya företagsekonomi?" *Ekonomisk Debatt nr 7*
- Veckans Affärer* [1976], "Dynamit i styrelserummen: LO's nya handbok" 19 februari
- Veckans Affärer* [1976], "Hit kommer folk från halva Skåne: Åkermans i Eslöv", 15 april.